

**Қарағанды облыстық Н.В. Гоголь атындағы
ғылыми-әмбебап кітапханасы**

Өлкетану бөлімі және цифрлау лабораториясы

ЖЕМІСТІ ЖОЛ

Ақын Ж.Өмірбековтің туғанына 90 жыл (жаднама)

Қарағанды, 2010

Жаппар Ералыұлы Өмірбеков

Қазақтың белгілі ақыны, Қазақ теледидарының негізін салушылардың бірі, Қазақстан Республикасының Мәдениет Министрлігінің еңбек сіңірген қайраткері, ақын, прозаик, аудармашы, ұстаз, Қазақ көркем әдебиетінің тұңғыш кәсіби редакторы, Қарқаралы қаласының құрметті азаматы Ж.Өмірбек 1920 жылы 20 қарашада Қарағанды облысы Қарқаралы ауданы Бесоба ауылдық аумағының Қамхор ауылының Ақжал қыстауында дүниеге келген.

1932 жылы елді ашаршылық жайлаған жылы әке-шешесімен Қарағанды қаласына келеді. Әкесі шахтаға орналасып, 1939 жылға дейін Жамбыл атындағы орта мектепте оқиды. 1942 жылы Қарағандының мұғалімдер институтын бітірген соң Тельман ауданында мұғалім, мектеп директоры, республикалық «Социалистік Қазақстан» газетінің меншікті тілшісі қызметтерін атқарады.

Тілші қызметін атқарып жүргенде 1944 жылы Ұлы Отан соғысының ауыр жылдарында С.Сейфуллиннің, А.Байтұрсыновтың шығармаларын оқығаны үшін репрессияға ұшырайды. Сол жылы 12 қазанда Қарағанды чекистерінің ұйымдастыруымен тұтқындалған қаланың Жамбыл атындағы орта мектебінің бір топ жастарының ішінде болып, «ЕСЕП» атты ұлтшылдық ұйым құрды» деген айыппен қамауға алынып, жауапқа тартылады. 1945 жылдың 4 маусымында НКГБ Арнай кеңесінің 58-10,11 статьясы бойынша сотталып, еңбекпен түзеу лагеріне (ИТЛ) жіберіледі.

1956 жылы 20 желтоқсанда Қаз ССР Жоғары сотының қылмыстық істер бойынша сот алқасының шешімімен толық ақталады.

1947 жылы Қазақ мемлекеттік университетін тамамдағаннан кейін, «Жұлдыз» («Ә ж И») журналында бөлім меңгерушісі, мемлекеттік қазақ теледидары және радио комитетінің бас редакторы, «Жазушы» баспасының редакция меңгерушісі қызметтерін атқарып, 1982 жылы шығармашылық жұмысқа кіріседі. Сол жылдан бері шығармашылық жұмыста әрі еңбек зейнеткері.

Алғашқы өлеңдері «Қарағанды комсомолы» газетінде жарияланған. «Алғашқы сөз», Батырдың қалыңдығы» дастанының (1958), «Оқ астында туған қыз» (1960), «Азаттық жолында» және «Махаббат үзілмейді» телефьеса, «Мың терезе», «Жер ұшқындары», «Шуақты күндер», «Замандасым сырласым», «Ерлік пен махаббат» роман-дастан, (1966), «Перзенттерім» (1980), «Сөнбейтін шоқ» романының, «Қызыл қырғын» роман-эссе (1993), «Ер туралы жеті жыр», «24 сағат», «Қызыл су». «Тастүйін», «Сөнбейтін шоқ» хикаяларының авторы. Көркем аудармамен айналысып Байронның, Г.Лонгфеллоның «Гаявата туралы жыр» поэмасын, Пушкин, Лермонтов, Франко, Блок, Маяковский, Исаковский, С.Михалков, С.Маршак, А.Туманян, Н.Баратишивили, М.Раунд, Х.Хакімзада, «Манас» эпосының «Семетейдің еліне қайтуы» деген бөлімін, қытай, моңғол, корей, якут және басқа республикалар ақындарының өлеңдерін, солармен бірге В.Кавериннің «Екі капитаны» (екінші кітабы), В.Богомолловтың «Қырық төрттің тамызы», В.Розовтың «Төрт тамшы көз жасы» пьесасы, «Тынық Дон», «Эльбадағы кездесу» т.б. он шақты кинофильм және әр елдің прозалық шағын шығармаларын аударған, 43 елдің 86 ақын-жазушыларының шығармаларын қазақ тіліне аударған. Қазақ радиосында балаларға арналған «Жазира» журналының ұйымдастырушысы болған. Аспирантурада оқып жүріп, әдеби ғылыми-зерттеулермен айналысып, сыни әрі танымдық-зерттеу мақалалар, көркем очерктер, көптеген энциклопедиялық, публицистикалық мақалалар мен очерктер жариялаған. Кей шығармалары орыс, украин, белорус, армян, грузин, лытыш, өзбек т.б. тілдерге аударылған.

Республика мәдениет қызметкерлерінің пленум мүшесі, әрі Президиум мүшелігіне сайланған, ССРО мәдениет қызметкерлері кәсіподағының Бірінші съезінің делегаты. ССРО телерадио Комитетінің 60 жылғы конкурсында бірінші сыйлық алған лауреат. Қазақстан Жазушылар одағының бесінші және жетінші съездерінде Басқарма мүшелігіне сайланған. Көп жыл бойы Жазушылар одағы жергілікті комитетінің мүшесі әрі төрағасы болып келді. 1994 жылдан бері, Қазақстан Жазушылар одағының ардагерлер кеңесін басқарады.

Қарқаралы қаласының құрметті азаматы (1980), 1999 жылдың 19 мамырынан Қарқаралы ауданының Құрметті азаматы, Қазақ әдебиетін дамытуға сіңірген еңбегі үшін екі мәрте Қазақ ССР-нің Жоғарғы Кеңесінің Құрмет грамотасымен марапатталған.

Балалары: Өмір (тележурналист), Ақан (энергетик, ғылым кандидаты), Наргүл (биология ғылымдарының кандидаты, доцент, ҚазМУ-да оқытушы).

2010 жылы қайтыс болды.

Әдебиеттер:

Өмірбеков Ж. Батырдың қалыңдығы: Поэма.- Алматы: ҚМКӘБ, 1958.- 88б.

Өмірбеков Ж. Биіктен биікке: Өлең. // Соц.Қазақстан.- 1965.- 19 наур.

- Өмірбеков Ж. Ғұлама: Ісләм Жарылғаповтың жазушылық, ғалымдық келбеті // Азия Транзит.-Қарағанды, 2000.- 20, 27 қаңтар(№2, 3).-12 б.
- Өмірбеков Ж. Ерлік пен махаббат: Дастан.-Алматы, 1966.
- Өмірбеков Ж. Ерлік пен тендік: Өлеңдер // Дауылпаз жырлар.- Алматы, 1987.- 417-422 б.
- Өмірбеков Ж. Ер туралы жеті жыр: /Б.Нұрмағамбетов туралы дастан/ // Қарқаралы.- 1999.- №3-4.- 34 б.
- Өмірбеков Ж. Жиырма төрт сағат: Поэма мен өлеңдер.- Алматы; ҚМКӘБ, 1959.- 84 б.
- Өмірбеков Ж. Замандасым – сырласым: Очерктер.- Алматы,1967.
- Өмірбеков Ж. Кешкі әуендер: Өлеңдер мен поэмалар.- Алматы, 1967.
- Өмірбеков Ж. «Қарағандым - мақтанышым» // Орт.Қазақстан.- 1981.- 23 ақпан.
- Өмірбеков Ж. Қызыл қырғын: Өмірбаян хикаясы // Орт.Қазақстан.- 1993.- 11 мамыр.
- Өмірбек Ж. Қызыл қырғын: Өмірбаяндық хикаяттар.- Астана: Елорда, 2001.- 232 б.
- Өмірбеков Ж. Қызыл су. Повесть.- Алматы: Жазушы, 1975.- 176 б.
- Өмірбеков Ж. «Менің республикам», «Құрыш құйған досым» т.б. өлеңдері. // Орт.Қазақстан.- 1980.- 11 қазан.
- Өмірбеков Ж. Өлеңдер: «Бір сырым», «Келдім аңсап». // Орт.Қазақстан.- 1981.- 13 қырк.
- Өмірбеков Ж. Өлеңдері. // Орт.Қазақстан.- 1990.- 5,6 желт.
- Өмірбеков Ж. Өлеңім - өз тағдырым. // Орт.Қазақстан.- 1980.-28 қырк.
- Өмірбеков Ж. Перзенттерім: Таңдамалы / Өмірбеков Ж.- Алматы: Жазушы, 1980.- 404 с.
- Өмірбеков Ж. Сағынып тау-тасыңды: Өлең // Қарқаралы.- 1992.- №7-8.- 43 б.
- Өмірбек Ж. Сөз өрнектерінен. // Қарқаралы.- 1999.- 17 сәуір.
- Өмірбеков Ж. Торғай Өзағанды іздейді.../Мемлекет және қоғам қайраткері Өзбекәлі Жәнібеков туралы// Егемен Қазақстан.- 2000.- 22 ақпан
- Өмірбеков Ж. Ұлы ана: Поэмадан үзінді. // Орт.Қазақстан.- 1970.- 25 сәуір.
- Өмірбеков Ж. Шуақты күндер: Жыр кітабы.- Алматы: Жазушы, 1986.- 152 б.
- Өмірбекұлы Ж. Жеттік-ау, Тоқтар, бұл күнге: Өлең // Орт.Қазақстан.- 2000.-1 қаңтар
- Өмірбекұлы Ж. Көз құдіреті... // Қазақ әдебиеті.- 1996.- №37 (қырк.)
- Өмірбек Ж. Мені құтқарған ұқылықшы: (Болған уақиға) // Азия Транзит.- 2000.- №6.- 17-19 б.
- Өмірбек Ж. Менің мәтелдерім. // Орт.Қазақстан.- 1998.- 7 қаз.

Ол туралы әдебиеттер:

- Атыңнан айналайын Қарқаралы.: [Өлеңдер] //Қарқаралы.- 1999.- №3-4.-34-39 б.
- Әдеби Қарағанды: Библиографиялық әдебиеттер көрсеткіші / Қарағанды обл. ғылыми-әмбебап кітапханасы; Құраст.: Г.Н.Умбединова.- Қарағанды: б.ж., 2000.- 89 б.- (Облыстық кітапхана-өлкетану орталығы).
- Әзиев Ә. Қаламы мұқалмаған қаламгер: Ақын Ж.Өмірбеков-80 жаста // Орт.Қазақстан.- 2000.- 18 қараша
- Дауылпаз жырлар: өлеңдер, поэмалар/ құраст. С. Дәуітов. - Алматы : Жалын, 1987. - 454 б. - (мұқ.): 1.30. с.
- Ерғазы Жазықбаев. Бәйтерек // Орталық Қазақстан. – 2006. - 9 ақпан. - 2б.
- Жазықбаев Е. Бәйтерек: қайраткер ақын Жаппар Өмірбек - 85-те // Орталық Қазақстан.- 2006.- 9 ақпан.-12 б.; Азия Транзит.- 2005.- №11.-16-18 б.
- Жаппар Өмірбеков // Қазақ Совет энциклопедиясы. 9 том.- Алматы, 1976.-9-10 б.
- Жаппар Өмірбеков. // Қарағанды. Қарағанды облысы.Энциклопедия.- Алматы, 1990.- 458-459 б.
- Жаппар Өмірбеков. // Қазақ ССР қысқаша энциклопедия. 4 том.-Алматы, 1989.- 484 б.
- Жаппар Өмірбектің шығармашылығына қысқаша анықтама: Ақын аға-80 жаста // Азия Транзит.- 2000.- №6.- 16, 17 б.
- Қайырбеков Ғ. Аға туралы бір лебіз // Қазақ әдебиеті.- 1990.- 14 желтоқсан.
- Қашқынов Ж. Жылдар жемісі. // Орт.Қазақстан.- 1990.- 5желт.
- Құдышұлы О. Жаппарда жазықсыз жапа шеккен. // Орт.Қазақстан.- 1998.- 24 ақпан.
- Құдышұлы О. Кең тынысты туынды: /Жазушы Ж.Өмірбекұлының үш хикаятты шығармалары/ // Орт.Қазақстан.- 1993.- 14 қазан.
- Құдышұлы О. Өлкемді өлеңмен өрнектенген. // Орт.Қазақстан.- 1990.- 5 желт.

Өмірбеков Жаппар // Қазақ әдебиеті: энциклопедиялық анықтамалық.-Алматы: "Аруна Ltd" ЖШС, 2005.- 424 б.

Өмірбеков Жаппар // «Қазақстан жазушылары: XX ғасыр». Анықтамалық.- Алматы: «Ана тілі» баспасы ЖШС. 2004.-248 б.

Өмірбеков Жаппар // Қарағанды. Қарағанды облысы: энциклопедия / бас редакторы А.Абдулин.- Алматы: Атамұра, 2006.- 438 б.

Өмірбеков Жаппар Советтік Қазақстан жазушылары: Био-библиографиялық анықтамалық / ред. Т. Рахимов.- Алматы: Жазушы, 1987.- 490-492 б.

Репрессия // Қарағанды. Қарағанды облысы: энциклопедия / ред.А. Абдулин.- Алматы: Атамұра, 2006.- 447 б.

Смағұлов Ғ. Жыр арқауы - Қарағанды: Қарағанды облысына - 70 жыл // Орт.Қазақстан.- 2002.- 6 ақпан

Сексенов С. Жаппардың жаңа жинағы: Оқыдық пікір айтамыз. // Орт.Қазақстан.- 1977.- 29 қаңтар.

Тарпанов С. Ақынға құрмет: Ақын Жаппар алпыста. // Коммунизм таңы.- 1980.- 16 қазан.

Телбаев А. Өткен күндер келбеті: /Жазушы Ж.Өмірбековтың «Тастүйін» повесіне айтылған пікірлер жайында// Орт.Қазақстан.- 1981.- 3 сәуір.

Ысқақов Б. Жемісті жол: Ж.Өмірбеков жайлы. // Орт.Қазақстан.- 1980.- 11 қазан.

Жаппар Омирбеков

Жаппар Омирбеков - известный поэт республики. При всем тематическом разнообразии книг поэта их роднит стилистическое единство и единство с жизнью. Стихам Омирбекова присущи сдержанность, отсутствие крикливости, как результат напряженной душевной деятельности. Большая часть стихов поэта посвящена людям труда, горнякам и металлургам нашей области.

Родился поэт 20 ноября 1920 года в ауле № 17 Каркаралинского района. Он - сын шахтера. Закончил Карагандинский учительский институт.

Свою трудовую деятельность Жаппар Ералинович начал в 1942 году преподавателем литературы и директором Ельтайской школы Тельманского района.

Потом его жизнь была связана с журналистикой. Работал собкором газеты "Социалистік Қазақстан" по Карагандинской области, заведующим отделом, ответственным секретарем журнала «Жұлдыз», заведующим редакцией поэзии Казгослитиздата.

В 1959 году, после окончания высших курсов (литературных) в Москве, он становится главным редактором Казахской студии телевидения, затем главным редактором Гостелерадио республики. Многие годы трудился в аппарате Союза писателей Казахстана, был заведующим редакцией художественного перевода издательства "Жазушы", читал лекции на факультете журналистики университета, член Союза писателей СССР с 1951 года.

Первые стихи его опубликованы в газете "Қарағанды комсомолы" в 1938 году. После первого сборника в 1954 году последовала большая эпическая поэма "Невеста героя", которая издана на русском языке в "Советском писателе".

Перу поэта принадлежат сборники стихов и поэм: «Двадцать четыре часа», «Тысяча окон», «Вечная верность», «Вечерняя песня», избранное «Крылья песни», «Искорки земли», «Роман в стихах», «Любовь и мужество».

Тепло приняты читателями и прозаические произведения Ж.Омирбекова: «Современник-собеседник», повести «Талая вода», «Воля к жизни».

Глубокую признательность у читателей получили избранные стихи и поэмы «Детище души», «Земной поклон».

Героями этих произведений выступают наши земляки, чьи имена пользуются у трудящихся области уважением и почетом: Б.Нурмагамбетов, Е.Залиев, К.Абдрасулов, Т.Кузембаев, Я.Мусагалиев, Н. Кабдыкаримов, А.Жунусов, Н.Абдиров. Омирбековым переведены на казахский язык стихи А.Пушкина, М.Лермонтова, А.Некрасова, Байрона, В.Маяковского, А.Мицкевича, М.Исаковского, С.Щипачева, Мусы Джалиля, А.Барто, С.Михалкова, роман В.Каверина «Два капитана», В.Богомолова «В августе сорок четвертого» и ряд других произведений.

Стихи Жаппара Омирбекова переведены на украинский, белорусский, таджикский, армянский и другие языки.

Наше время, обнажившее столько проблем, корнями уходящих в прошлое, поставило на повестку дня необходимость реабилитации людей, осужденных по политическим мотивам. Беззаконие, репрессии не обошли и Ж.Омирбекова. В 1944 году группа карагандинской молодежи была арестована и без суда осуждена якобы за распространение антисоветских клеветнических суждений, которые чернили советский государственный и общественный строй. Среди них оказался Ж.Омирбеков. Приговор поэту был отменен.

90-летие писателя в 2010 году отпраздновали в поселке Бесоба Каркаралинского района. Послушать о своем учителе и наставнике собрались родные и близкие, представители творческой интеллигенции со всей страны. К сожалению, сам виновник торжества не дожид до юбилея всего несколько месяцев. Ж. Е. Омирбеков стал одним из первых почетных граждан Каркаралинска.

Произведения Ж. Е. Омирбекова:

- Омирбеков Ж. Высотники // Индустр. Караганда.-1970.-2 авг.
Омирбеков Ж. Глубинный свет. Стихи и поэмы. - Алма-Ата: Жазушы, 1970.- 80 с.
Омирбеков Ж. Каркаралы //Простор.- 1991.- № 10. - С.126-127.
Омирбеков Ж. Любовь и мужество: Поэмы. - Алма-Ата: Жазушы, 1992.- 208 с .
Омирбеков Ж. Невеста героя - М.: Сов. писатель, 1960.-111с.
Омирбеков Ж. Неспроста цветут сады: Стихи.- М.: Сов. писатель, 1991.- 112 с.
Омирбеков Ж. Свершилось! // Индустр. Караганда. -1991.- 30 нояб.
Омирбеков Ж. Стихи // Антология казахской советской поэзии. Т.2 - Алма-Ата, 1972.- С.132-142.
Омирбеков Ж. Стихи // Индустр. Караганда. - 1990.- 9 дек.
Омирбеков Ж. Стихи // Песни о тебе, Караганда: Сборник стихов.- Алма-Ата, 1985.- С.109-114.
Омирбеков Ж. Стихи // Простор. – 2000. – № 11. – С. 32-33
Омирбеков Ж. Стихи //Сегодняшний день. Стихи казахских поэтов.- Алма-Ата, 1958.- С.269-298.
Омирбеков Ж. Художнику // Индустр. Караганда.-1981.-13 сент.

О творчестве Ж. Е. Омирбекова:

- Ахметов З. Способность радоваться жизни: к 80-летию поэта Жаппара Омирбекова // Казахстанская правда. – 2000. – 30 дек.
Абдрахманова Т. Глубинный свет // Индустр. Караганда.- 1990.- 9 дек.
Бектуров Ж. Слово о нашем земляке // Индустр. Караганда.- 1980.- 11 окт.
Валентинова Н. Встреча с поэтом. // Индустр. Караганда.-1980.- 23 окт.
Кудышев О. Чистый голос. // Индустр. Караганда.-1990.- 6 дек.
Наш земляк Жаппар // Индустр. Караганда.- 1970.-20 нояб.
Сбродова С. Достойный сын народа // Индустр.Караганда.-2010.-2 дек. (№140).-С.6.

Құрастырғандар: өлкетану бөлімі және цифрлау лабораториясының меңгерушісі
Телпекбаева С. О.,
бөлімнің бас маманы Долженко Г. П.